

УДК 338.495.5[©]

КАРМАН О.В., аспірант

Науковий керівник – **СВИНОУС І.В.**, д-р екон. наук
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемам та перспективам функціонування агропродовольчого ринку України як одного з ключових елементів національної економіки в цілому. Проаналізовано теоретичні засади функціонування цього ринку та приведено основні його ознаки. Значну увагу приділено особливостям функціонування агропродовольчого ринку в Україні та виділенню специфічних рис, притаманних для нього. Крім того, в статті проаналізовано та систематизовано основні підходи до трактування поняття «агропродовольчий ринок» та проведено їх узагальнення. Автор розглядає агропродовольчий ринок як певний тип функціонування економіки, а також формування господарських зв'язків і взаємовідносин у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання продовольчих продуктів.

Ключові слова: агропродовольчий ринок, особливості функціонування агропродовольчого ринку, фактори формування агропродовольчого ринку, сукупність відносин на агропродовольчому ринку.

Постановка проблеми. Посилення процесів глобалізації, економічної лібералізації світового продовольчого ринку та інтеграція країни у світову господарську систему вимагають вжиття заходів щодо розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку у створенні умов для виробництва конкурентоспроможної продукції. Водночас ці процеси зумовлюють необхідність трансформації державної системи регулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, зокрема пріоритетного значення набувають питання забезпечення дієвості інструментів економічного регулювання.

Розвиток агропродовольчого ринку України супроводжується цілим рядом гострих проблем, складність вирішення яких зумовлена численністю складових, які його формують, розгалуженою галузевою структурою, а також його залежністю від функціонування інших ринків. При цьому адміністративні та економічні інструменти регулювання агропродовольчого ринку, які використовуються на практиці, часто є необґрунтованими та суперечливими. Ріст цін на продукти харчування у нашій країні за відносно низького рівня доходів призводить до недостатнього споживання на душу населення основних видів продовольства як порівняно із раціональними нормами, так і з провідними країнами світу. Більше того, у країні спостерігається істотна різниця у споживанні на душу населення продуктів харчування у міській та сільській місцевостях. Серед факторів, які негативно впливають на розвиток вітчизняного агропродовольчого ринку є низькоєфективне сільськогосподарське виробництво, високий рівень зношення основних фондів підприємств сільського господарства і харчової промисловості, низький рівень розвитку постачальницької, торгово-збутової, фінансово-кредитної та інформаційної структури ринку. Такий широкий перелік проблем сучасного стану вітчизняного агропродовольчого ринку вимагає пошуку найбільш досконалих організаційно-економічних механізмів, спроможних забезпечити його збалансований розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним і прикладним аспектам формування, функціонування та розвитку світового агропродовольчого ринку присвячено ряд досліджень таких вчених, як В. Власов, П. Гайдуцький, Т. Осташко, О. Онищенко, Б. Пасхавер, О. Шпичак, В. Юрчишин, О. Яценко. У більшості робіт автори зосереджують увагу на конкретних сегментах ринку або групах товарів, що не дає можливості відтворити кон'юнктурні особливості в цілому.

Мета і завдання дослідження – розробка теоретичних, методичних положень функціонування агропродовольчого ринку України.

Матеріал і методика дослідження. У процесі вирішення поставлених у роботі завдань використовувалися відповідні методи дослідження: абстрактно-логічний, балансовий, експертна оцінка, метод багатомірного шкалування.

Результати досліджень та їх обговорення. Агропродовольчий ринок є одним із видів ринків, якому притаманні як загальні, так і відмінні риси. Загальносистемні ознаки агропродовольчого ринку такі:

- цілісність системи, що передбачає функціонування всіх суб'єктів ринку відповідно до мети продовольчого забезпечення населення;
- взаємозумовленість функціонування частин цілого, що свідчить про тісний взаємозв'язок елементів системи ринку продовольства і неможливості функціонування системи після виключення одного з елементів;
- багатофункціональність системи, що виявляється в різноманітності функцій елементів, що входять до системи ринку продовольства. Так, сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, особисті селянські господарства виконують функцію виробників сільськогосподарської сировини і продовольства; переробні підприємства, населення – функцію споживача; торгові мережі – посередницькі функції; органи державної влади – функції контролю і стимулювання;
- адаптивність агропродовольчого ринку характеризує здатність ринкової системи пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі;
- стохастичність функціонування ринку агропродовольства зумовлена невизначеністю ситуації в зовнішньому середовищі та випадковим характером процесів, що відбуваються у самій системі. Елементами випадковості на ринку агропродовольства є посуха, повінь, інші непередбачені ситуації;
- здатність до розвитку пов'язана з постійною потребою виробляти сільськогосподарську сировину і продовольство із запровадженням інноваційних технологій і техніки, внаслідок чого змінюються структура і функції ринку продовольства;
- інерційність системи ринку агропродовольства зумовлена особливістю функціонування галузей агропромислового виробництва.

Специфічними ознаками ринку агропродовольства є такі:

- розширення попиту на сільгосппродукцію, на відміну від більшості несільськогосподарських товарів, має більш чіткі межі насичення, пов'язані з фізіологічними нормами їх споживання людиною. Це зумовлює те, що у міру прогресивного розвитку суспільства і підвищення реальних доходів споживачів частка витрат на продукти харчування в загальній сумі споживчих витрат зменшується;
- пропозиція агропродовольства гарантовано забезпечена попитом з боку населення;
- залежність пропозиції сільгосппродукції від біологічних і щороку – погодно-кліматичних умов виробництва;
- із розвитком продуктивних сил суспільства і наближенням рівня попиту на сільгосппродукцію до рівня абсолютного попиту рівень зростання пропозиції сільгосппродукції випереджає підвищення рівня попиту;
- іммобільність виробничих ресурсів (земля в сільському господарстві фактично не бере участі у міжгалузевому перерозподілі ресурсів, міжгалузевий перерозподіл інших ресурсів ускладнюється через наявність специфічних бар'єрів входу і виходу в галузь);
- ціноутворення регулюється відповідно до соціальної значимості товару.

Як частина єдиного ринкового простору агропродовольчий ринок функціонує на основі загальних принципів ринкового господарювання: орієнтація на споживача, свобода вибору, свобода виробника, конкурентний характер взаємовідносин учасників, пріоритет приватного інтересу. Окремі з них на аналізованому нами ринку виявляються сильніше, що пов'язано з особливостями сільського господарства, по-перше, тісним зв'язком агротехнологій із природними чинниками: погодою, кліматом, фізіологією рослин і тварин; по-друге, переплетенням в аграрних організаціях економічних і соціально-демографічних процесів.

Попит і пропозиція як головні чинники розвитку агропродовольчого ринку у свою чергу зазнають впливу великої кількості внутрішніх і зовнішніх факторів, до яких належать технологія виробництва і смаки споживачів, погодні умови й політичний клімат у країні, податкова політика та обмінний курс національної валюти, зміна чисельності населення і т. д. Проте кожен із цих факторів впливає на ціну або через попит, або через пропозицію.

Під час розгляду попиту необхідно врахувати, що у фізичному вираженні на окремі види сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства він поводить дещо по-іншому, ніж на продовольство в цілому. Диференціація попиту на окремі продукти харчування із часом може посилюватися у фізичному вираженні та істотно впливати на виробництво.

Формування пропозиції продовольства на агропродовольчому ринку доцільно розглядати залежно від джерел надходження: з поточного власного виробництва, із запасу і з імпорту.

Розвиток агропродовольчого ринку в постійно мінливих умовах зовнішнього середовища як найбільш бажаний результат передбачає підвищення рівня самозабезпечення населення країни якісним продовольством із диференціюванням по регіонах, урахуванням природних та економічних умов, демографічних особливостей, виду трудової діяльності й національних традицій харчування.

Особливість агропродовольчого ринку можна охарактеризувати через його функції, основними з яких є: забезпечення платоспроможного попиту населення продуктами харчування; реалізація частини сукупного суспільного продукту для особистого споживання; формування асортименту й підтримання певного рівня якості товарів; стимулювання розвитку сільськогосподарських товаровиробників; забезпечення покупців сільськогосподарською продукцією відповідної якості в обсязі, адекватному для задоволення потреб; стабілізація цін на сільськогосподарську продукцію; в умовах нормально функціонуючої системи матеріально-технічного забезпечення. Ця функція сприяє формуванню рівноважних цін на ринку сільськогосподарської продукції, які забезпечують рентабельність продукції; забезпечення підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва; сприяння розвитку й удосконалення міжгосподарських зв'язків; забезпечення розвитку соціальної інфраструктури та вирішення соціальних проблем сільських територій.

Агропродовольчий ринок виконує ряд додаткових функцій: складування, зберігання, транспортування, інформаційна функція, які базуються на маркетингових дослідженнях.

Головними особливостями агропродовольчого ринку є: специфіка продуктів харчування і сировини для їх виробництва; взаємозв'язок у процесі виробництва та реалізації продуктів харчування практично з усіма галузями економіки; сезонний характер виробництва; рівень економічного розвитку, система господарювання, національні особливості й переваги в харчуванні населення.

Вивчення регіональної складової проблем розвитку агропродовольчого ринку набуває великого значення з огляду на ряд особливостей: суттєві відмінності у природно-кліматичних та інших умовах проживання населення; наявність історичних і національних традицій споживання продовольства у різних регіонах; недостатній розвиток інфраструктури. Завдання досягнення рівноваги на агропродовольчому ринку слід вирішувати з позиції сталого постачання продовольством населення й оптимізації міжрегіонального товарообміну.

Формування й організація дієвого механізму функціонування агропродовольчого ринку передбачають встановлення пропорцій між виробництвом і споживанням продовольчих товарів за допомогою узгодження економічних інтересів суб'єктів ринку різних рівнів. Вибір оптимальної форми співпраці сприяє найбільш ефективному використанню економічного потенціалу кожного з них за наявності певних умов, а саме: розвиток підприємницької діяльності, правова й економічна незалежність господарюючих суб'єктів ринку в поєднанні з економічною відповідальністю за результати виробничо-комерційної діяльності; розвиток конкурентного середовища; наявність розвиненої виробничої та ринкової інфраструктури, системи інформаційного забезпечення; усунення всіх перешкод на шляху товарних потоків; розвиток системи страхування.

Слід зазначити, що на сучасному етапі є лише окремі елементи, складові ринкового механізму, але й вони не утворюють єдиної економічної системи. Ця обставина, а також виявлені економічні особливості й закономірності функціонування продовольчого ринку визначають необхідність поєднання саморегулювання ринку на основі попиту і пропозиції, вільної конкуренції та державних регулювальних важелів.

Аналіз літературних джерел засвідчує, що в науковій літературі досить часто наявні поняття «ринок», «аграрний ринок», «ринок сільськогосподарської продукції», «агропродовольчий ринок», «продовольчий ринок» та інші, з деякими відмінностями тлумачення їх. Пропонуючи визначення «агропродовольчий ринок», деякі автори розглядають його як складну економічну підсистему, утворену кількома сегментами. Так, на думку О.В. Березіна, агропродовольчий ринок включає в себе три сегменти, кожен із яких має певний склад контрагентів і механізм їхньої взаємодії, свою специфіку, схему руху товару, виробничу й ринкову інфраструктуру. На його переконання, агропродовольчий ринок у сучасному розумінні – це, по-перше, специфічний механізм зв'язку між споживачами і виробниками, характеризується свободою прийняття економічних рішень і забезпеченням взаємодії учасників ринкового обміну за допомогою механізму цін, який врівноважує пропозиція і

попит; по-друге, соціально-економічна система, яка передбачає наявність ринкового механізму, ринкової інфраструктури, державне регулювання; по-третє, безпосереднє місце здійснення акту купівлі-продажу сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства [1].

Більшість науковців розглядають агропродовольчий ринок як сукупність соціально-економічних відносин, пов'язаних із виробництвом і просуванням сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства до кінцевого споживача. Т. О. Осташко обґрунтовує, що агропродовольчий ринок є сферою взаємодії продавців і покупців, пов'язаних системою обмінних товарно-грошових відносин, охоплює безпосередніх виробників і споживачів сільськогосподарських товарів та представників ринкової інфраструктури – посередників [2, с. 138].

На думку Ю.С. Коваленка, «аграрний ринок – це система установ, методів і ресурсів, головним завданням якої є координація та управління агропромисловим виробництвом країни на основі обмінних процесів з метою задоволення споживчих потреб її громадян» [3, с. 50]. Вважаємо, що наведене визначення характеризує цільове призначення, його функціональні завдання: забезпечувати чітку організацію процесів купівлі-продажу сільськогосподарської продукції та агропродовольчих товарів для задоволення потреб споживачів.

На переконання Ю. Д. Білика, ринок продовольства в економічному відношенні визначає сферу взаємодії суб'єктів ринку щодо забезпечення виробництва і вільного руху сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, тобто продовольчих товарів, технологій, засобів виробництва і послуг для агропромислового комплексу, аграрної науково-технічної продукції [4, с. 178]. Предметом купівлі-продажу на агропродовольчому ринку є сільськогосподарська продукція і продовольство.

Зазначимо, що продаж сільськогосподарської продукції передбачає наявність продовольчих і непродовольчих товарів у вигляді сировини та продукції різного ступеня переробки.

В англійській літературі з питань маркетингу у торгівлі продовольством і сільськогосподарською продукцією виділяють два типи цих товарів: наземні продукти і оброблене продовольство [5].

До наземних продуктів належить продовольство, яке не має зазнавати істотних змін за обробки його основної товарної форми: а) сільськогосподарська продукція: пшениця, кукурудза, рис, соя, кава і чай; б) свіжі фрукти та овочі; в) тваринницькі продукти: м'ясо, молоко; г) частково оброблені сільськогосподарські продукти, фасовані та готові до роздрібного продажу: свіже й охолоджене молоко і м'ясо, олія, борошно, цукор, заморожене м'ясо, консервовані фрукти та овочі, сухе молоко.

Група обробленого продовольства представлена сільськогосподарською продукцією та продовольством, які підлягають глибокій багаторазовій обробці та зміні первісної форми: сухі сніданки із хлібних злаків, борошно з різними добавками, ковбаси та копченості, сир, хлібобулочні й кондитерські вироби, дитяче харчування, корм для тварин, безалкогольні напої та пиво тощо. Роздрібні продажі фасованого продовольства, насамперед у формі готових харчових продуктів для домашнього приготування або безпосереднього споживання, таких як печені, консервовані, заморожені або висушені продовольчі продукти. Свіжі продукти, такі як фрукти, овочі та м'ясо, або загальні компоненти, що беруть участь у приготуванні їжі, наприклад, цукор, борошно, сіль до цієї категорії не включаються.

Поділяємо погляд науковців, які вважають, що агропродовольчий ринок – це складна система економічних відносин та інституційних форм доведення сільськогосподарської та продовольчої продукції до кінцевого споживача за допомогою біржової, оптової, роздрібно-торгівлі, з використанням логістичних та інформаційних мереж сфери торгівлі сільськогосподарською сировиною, продовольчими напівфабрикатами і готовою продукцією, які вироблені в країні або ввезені з інших країн. Вважаємо за необхідне розглядати агропродовольчий ринок із позиції теорії систем [6].

Погоджуємося з правомірністю висновків окремих вчених економістів про те, що основними факторами розвитку національного агропродовольчого ринку слід визнати:

- стійко зростаючі попит і пропозиція на сільськогосподарську продукцію, сировину і продовольство з боку всіх учасників ринку, збалансований за ціною, обсягом, асортиментом і якістю;

- гнучкість економічних відносин у ланцюжку «виробництво-споживання» сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства за наявності механізму постійного регулювання на регіональному та національному рівнях, включаючи систему заходів, що обмежують доступ на агропродовольчий ринок країни окремих видів імпортного продовольства і сировини;

- наявність розвиненої інфраструктури, що сприяє безперешкодному переміщенню сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства від їхніх виробників до кінцевих споживачів, враховує встановлення раціональних територіально-галузевих пропорцій, які найбільш повно відповідають економічним інтересам розвитку агропродовольчого виробництва в країні та її регіонах;

- відносно розвинений рівень самоорганізації виробників сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства;

- наявність відповідної сучасним умовам цінової, фінансово-кредитної, інвестиційної та зовнішньоекономічної політики, що забезпечує сільськогосподарським товаровиробникам більш сприятливі умови для виробництва і реалізації продукції й інвестиційного клімату для інвесторів;

- сформована нормативно-правова база функціонування агропродовольчого ринку, що забезпечує сприятливі умови участі країни в міжнародних інтеграційних організаціях, підвищення якості вітчизняного продовольства, охорону здоров'я населення;

- адекватне реагування на зміну кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього ринків сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства на основі використання системи державних заходів законодавчого, організаційного та економічного характеру;

- необхідність формування запасів сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства, що сприяє підтриманню збалансованої пропозиції на внутрішньому ринку [7].

Авторська концепція, викладена в дослідженні, базується на когнітивному підході до функціонування й розвитку ринку продовольства і представлена сукупністю теоретико-методологічних положень, відповідно до яких агропродовольчий ринок як складна соціально-економічна система визначається взаємодією попиту і пропозиції в умовах якісно детермінованого конкурентного середовища. Її стан характеризується, з одного боку, статичністю матеріальних чинників сільськогосподарського виробництва, з іншого – динамічністю і невизначеністю ринкових умов. Відповідно, агропродовольчий ринок як соціально-орієнтований компонент ринкової економіки еволюціонує в умовах глобалізації і потребує аналітично обумовлених державних впливів, спрямованих на формування адекватного попиту та забезпечення продовольчої безпеки як частини національної стратегії держави.

Агропродовольчий ринок розглядається як складна сегментована система товарного обміну, пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції та продовольства, просуванням їх від виробників до споживачів. Таким чином, функціонування й розвиток агропродовольчого ринку безпосередньо пов'язані з ефективністю агропромислового виробництва, його конкурентоспроможністю, зростанням доходів населення, тобто тими факторними умовами, що визначають стан і динаміку елементів ринкового механізму.

Агропродовольчому ринку притаманна сукупність властивостей, які кардинально відрізняють його від інших ринків. З одного боку, найбільш важливою його характеристикою є соціальна спрямованість і значимість, стан цього ринку характеризує рівень розвитку суспільства в цілому; з іншого боку, кінцеві споживачі продовольства, а саме їхні потреби й можливості, визначають напрями скеровування процесів розвитку агропродовольчого ринку.

Найважливішими структурними компонентами ринку в цілому є галузеві ринки, які об'єднуються у процесі взаємодії попиту та пропозиції товарів і послуг, що є субститутами з позиції покупців. Окремі галузеві ринки можуть об'єднуватися за ознаками подібності у відповідні комплекси або системи з цілком певними емерджентними характеристиками. До їх числа належить і агропродовольчий ринок.

Термін «агропродовольчий ринок» розглядається як узагальнююче поняття, що характеризує певний тип функціонування економіки, а також формування господарських зв'язків і взаємовідносин у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання продовольчих продуктів. Агропродовольчий ринок є системою товарного обміну, пов'язаною з виробництвом сільськогосподарської продукції і продовольства та просуванням їх від виробників до споживачів, тому пропонується виділяти видову, галузеву, технологічну, територіальну і функціональну структуру агропродовольчих ринків. Видова структура базується на оцінці споживчих властивостей різних видів сільськогосподарської продукції і продовольства та їх призначення. Технологічна структура пов'язана з рухом сільськогосподарської продукції та продовольства від виробника до споживача через різні технологічні стадії (виробництво, зберігання, переробка, збут). Територіальна структура пов'язана з розміщенням виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства в різних зонах. Функціональна структура характеризує значення сільськогосподарської продукції та продовольства в продовольчому забезпеченні країни та її регіонів.

Висновки. 1. Узагальнення існуючих підходів до тлумачення категорії «агропродовольчий ринок» дало змогу з'ясувати, що його розглядають як динамічну систему соціально-економічних відносин між виробниками і споживачами сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства, що розвивається в органічній єдності з відтворювальним процесом. Характерними ознаками агропродовольчого ринку як системи є її цілісність; взаємозумовленість функціонування частин цілого; багатофункціональність системи; адаптивність агропродовольчого ринку; стохастичність функціонування; здатність до розвитку; інерційність системи ринку агропродовольства.

2. Основними особливостями агропродовольчого ринку визначено такі: специфіка продуктів харчування і сировини для їх виробництва; взаємозв'язок у процесі виробництва й реалізації продуктів харчування практично з усіма галузями економіки; сезонний характер виробництва; рівень економічного розвитку, система господарювання, національні особливості й переваги в системі харчування населення.

3. Агропродовольчий ринок – це складна система економічних відносин та інституційних форм доведення сільськогосподарської та продовольчої продукції до кінцевого споживача за допомогою біржової, оптової, роздрібної торгівлі, з використанням логістичних та інформаційних мереж сфери торгівлі сільськогосподарською сировиною, продовольчими напівфабрикатами і готовою продукцією, які вироблені в країні або ввезені з інших держав. Взаємодії зазначених компонент ринкового механізму визначаються чисельністю, складом покупців і продавців, сукупністю зв'язків між ними, а також тенденціями їх еволюційного розвитку в умовах посилення міжнародних інтеграційних процесів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Березін О.В. [Агропродовольчий ринок з позицій формування взаємовідносин підприємств АПК](#) / О. В. Березін, Л.М. Березіна // Економіка і управління в умовах глобалізації / Матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 30 січня 2013 р.: у 2-х т.– Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. – Т. 1. – С. 332–335.
2. Осташко Т. О. Ринкова трансформація аграрного сектора / Т. О. Осташко. – К.: Фенікс, 2004. – 280 с.
3. Коваленко Ю. С. Наукові засади та основні тенденції формування аграрного ринку в Україні / Ю. С. Коваленко // Формування та розвиток аграрного ринку: зб. наук. пр. – К.: ННЦ Інститут аграрної економіки, 2004. – С. 47–66.
4. Білик Ю. Д. Становлення і розвиток сучасного продовольчого ринку в Україні / Ю. Д. Білик // Формування та розвиток аграрного ринку: зб. наук. пр. – К.: ННЦ Інститут аграрної економіки, 2004. – С. 177–189.
5. Сухий П.О. Структура, функції та основні чинники формування агропродовольчого ринку / П. О. Сухий [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/022_527_Suhy.pdf
6. Сухий П.О. Аграрний ринок України: споживчий попит та продовольча безпека України / П.О. Сухий // Географічні проблеми сталого розвитку: зб. наук. пр.: у 4 т. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – Т.3. – С. 86–89.
7. Гайдуцький П. І. Формування та розвиток аграрного ринку / П. І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 4–15.

REFERENCES

1. Berezin O.V. Agroprodovol'chyy rynek z pozycij formuvannja vzajemovydno syn pidprijemstv APK / O. V. Berezin, L. M. Berezina // Ekonomika i upravlinnja v umovah globalizacii' / Materialy II mizhnarodnoi' naukovopraktychnoi' internet-konferencii', 30 sichnja 2013 r.: u 2-h t. – Donec'k: DonNUET, 2013. – T. 1. – S. 332 – 335.
2. Ostashko T. O. Rynkova transformacija agrarnogo sektora / T. O. Ostashko. – K.: Feniks, 2004. – 280 s.
3. Kovalenko Ju. S. Naukovi zasady ta osnovni tendencii' formuvannja agrarnogo rynku v Ukraini / Ju. S. Kovalenko // Formuvannja ta rozvytok agrarnogo rynku: zb. nauk. pr. – K.: NNC Instytut agrarnoi' ekonomiky, 2004. – S. 47–66.
4. Bilyk Ju. D. Stanovlennja i rozvytok suchasnogo prodovol'chogo rynku v Ukraini / Ju. D. Bilyk // Formuvannja ta rozvytok agrarnogo rynku: zb. nauk. pr. – K.: NNC Instytut agrarnoi' ekonomiky, 2004. – S. 177–189.
5. Suhyj P.O. Struktura, funkcii' ta osnovni chynnyky formuvannja agroprodovol'chogo rynku / P. O. Suhyj [Elektron. resurs]. – Rezhym dostupu: http://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/022_527_Suhy.pdf

6. Suhyj P.O. Agrarnyj rynek Ukrainy: spozhyvchij popyt ta prodovol'cha bezpeka Ukrainy / P.O. Suhyj // Geografichni problemy stalogo rozvytku: zb. nauk. pr.: u 4 t. – K.: VGL Obrrii', 2004. – Т.3. – S. 86–89.
7. Gajduc'kyj P. I. Formuvannja ta rozvytok agrarnogo rynku / P. I. Gajduc'kyj // Ekonomika APK. – 2004. – № 3. – S. 4–15.

Теоретические основы функционирования агропродовольственного рынка Украины

О.В. Карман

Статья посвящена проблемам и перспективам функционирования агропродовольственного рынка Украины как одного из ключевых элементов национальной экономики в целом. Проанализированы теоретические основы функционирования этого рынка и приведены основные его признаки. Значительное внимание уделено особенностям функционирования агропродовольственного рынка в Украине и выделению специфических черт, присущих ему. Кроме того, в статье проанализированы и систематизированы основные подходы к трактовке понятия «агропродовольственный рынок» и проведено их обобщение. Автор рассматривает агропродовольственный рынок как определенный тип функционирования экономики, а также формирования хозяйственных связей и взаимоотношений в процессе производства, распределения, обмена и потребления продовольственных продуктов.

Ключевые слова: агропродовольственный рынок, особенности функционирования агропродовольственного рынка, факторы формирования агропродовольственного рынка, совокупность отношений на агропродовольственном рынке.

Theoretical principles of the Ukrainian agricultural markets

A. Karman

Agri-food market is one of the types of markets, which are inherent in both general and distinctive features. As part of the single market space, agri-food market operates on the general principles of market economy: customer orientation, freedom of choice, freedom of the manufacturer, the competitive nature of the relationship of participants, the priority of private interest.

Supply and demand as the main factors of agri-food market, in turn, affected a large number of internal and external factors, which include production technology and consumer tastes, the weather conditions and the political climate in the country, tax policy and the exchange rate of the national currency, change population etc. However, each of these factors affect the price or through demand or through an offer.

Feature agri-food market can be characterized through its functions, the main ones are: providing effective demand food; realization of gross national product for personal consumption; product range and maintaining a certain level of quality of goods; stimulation of agricultural producers; providing customers of appropriate quality agricultural products to the extent adequate to meet needs; stabilize prices of agricultural products; In normal functioning system of logistics, this feature contributes to the equilibrium market prices of agricultural products that ensure the profitability of production; improving the efficiency of agricultural production; promote the development and improvement of inter-economic relations;

provision of social infrastructure and solving social problems of rural areas.

The main features of agri-food market are: specific food and raw materials for their production; relationship in the production and sale of food products from virtually all sectors of the economy; seasonal nature of production; level of economic development, economic system, national characteristics and nutritional benefits of population.

The generalization of existing approaches to the interpretation of the category of "agri-food market" made it possible to find out what it viewed as a dynamic system of socio-economic relations between producers and consumers of agricultural products, raw materials and food, developing the organic unity of the reproduction process. Characteristic features of agri-food market as a system is its integrity; interdependence functioning parts of the whole; versatility of the system; adaptability agricultural markets; stochasticity functioning; skill development; productivity inertia systems market.

The main features of agri-food market, the following: specific food and raw materials for their production; relationship in the production and sale of food products from virtually all sectors of the economy; seasonal nature of production; level of economic development, economic system, national characteristics and advantages of the system nutrition.

We believe that the agri-food market - a complex system of economic relations and institutional forms of proof of agro-food products to the final consumer.

Keywords: agri-food market, the functioning of agricultural markets, factors of agri-food market, the set of relations in the agro-food market.

Надійшла 14.10.2015 р.